

и слѣдъ тѣхъ, направили още по голѣми успѣхи, отколкото по напредъ. Нѣма съмнѣние, че тѣ много заели въ това отношение отъ италиянскитѣ и сицилийскитѣ гърци, но, както обикновено и въ всичко друго, съ собственни военно-практически приспособления и усвършенствования, много или малко разнообразни спорѣдъ обстоятелствата. Всичкитѣ римски градове въ Италия били вече правилно оградени съ високи и дебели (до 50 фута — 20 кр.) каменни стѣни, съ издадени напредъ крѣгли или четвероугълни кули на фасоветѣ и прѣимущественно на изходящитѣ ъгли, една отъ друга на разстояние едно хвърление съ стрѣла (около 90 саж. — 270 кр.), за кръстосано обстрѣлване на пространството отпредъ. Тѣзи кули значително командували надъ стѣнитѣ, за да би могло отъ тѣхъ да се дѣйствува въ флангъ и въ тилъ на неприятеля, който би атакувалъ градскитѣ стѣни. На върха на стѣнитѣ правили широки ходове, прикрити отъ къмъ полето съ малки, издадени навънъ, каменни валове съ жбци и навѣсни бойници. Прѣдъ стѣнитѣ и кулитѣ ископавали широкъ и дълбокъ, сухъ и, ако можало, прѣимущественно пълненъ съ вода ровъ. А вътрѣ въ укрѣпенитѣ градове, повечето пжти на високи и неудободостъпни мѣста, правели вътрѣшни малки крѣпости или градски замъци (цитадели), укрѣпявани сжщо тѣй, както и самитѣ градове. Съ една дума — дълговременната фортификация у римлянитѣ, въ този периодъ, въ главнитѣ си основи и черти, имала сжщия видъ, какъвто и у гърцитѣ и у всичкитѣ въобще древни народи, съ нѣкои само частни измѣнения по духа и характера на римлянитѣ.

Сжщото трѣбва да се каже и за състоянието въ туй време у римлянитѣ на полиорцетиката, която,

по способитѣ, срѣдствата и формитѣ си, имала общъ съ древността въобще и особенъ въ този периодъ характеръ. Ще забѣлѣжимъ само, че полиорцетиката, както и фортификацията, полската и дълговременната, достигнали у римлянитѣ най голѣмото си развитие и съвършенство въ периода на римскитѣ междоусобици и въ първитѣ времена на империята. А въ сегашния периодъ тѣ продължавали само постепенно да се развиватъ и съвършенствуватъ и отъ тѣхъ най високо стояла полската фортификация и, въ нѣкои случаи, благодарение на нѣкои искусни римски полководци, сжщо и полиорцетиката. Тѣй, наприкладъ, обсадитѣ на римлянитѣ, въ време на пуническитѣ войни, на Лилибей — отъ диктатора Корунканий, Сиракуза въ Сицилия — отъ Марцелла и Картагенъ въ Африка и Нуманция въ Испания — отъ Сципиона младшій африкански, принадлежатъ къмъ числото на най забѣлѣжителнитѣ въ древността. Въ тѣхъ особено, както и въобще въ обсадитѣ, извършени въ този периодъ отъ римлянитѣ, най ясно може да се види съчетанието на полскитѣ фортификационни и обсадни работи отъ разенъ родъ и видъ, и успѣхитѣ направени въ тѣхъ отъ римлянитѣ. Тѣй, наприкладъ, при блокадата на Нуманция, Сципионъ направилъ циркумъ и контръ-валационни линии до 11 версти въ окръжностъ, които състояли отъ валъ, високъ 10 (4 кр.) и дебелъ 8 фута (3 кр.) прикритъ съ дебелъ, наклоненъ плѣтъ, брустверъ съ жбци и високи укрѣпления (или бастioni) покрай валоветѣ на линиитѣ, за помѣстване въ тѣхъ наблюдателни караули, срѣлци и метателни орждия. Легионитѣ били разположени въ отдѣлни укрѣпени лагери между линиитѣ, а тамъ, гдѣто линиитѣ се прѣкъсвали съ блата, били направени